

Vlaams
Parlement

vergadering **C80**
zittingsjaar 2015-2016

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid

van 13 januari 2016

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Francesco Vanderjeugd aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de evaluatie van het Actieplan Alternatieve Eiwitbronnen – 709 (2015-2016)	3
VRAAG OM UITLEG van Francesco Vanderjeugd aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de installatie van een black box in de slachthuizen – 710 (2015-2016)	5
VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de begeleiding van landbouwbedrijven in moeilijkheden – 728 (2015-2016)	8
VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de steun voor particuliere opslag van varkensvlees – 732 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Peter Wouters aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over EU-steun voor het stockeren van varkensvlees – 742 (2015-2016)	12

VRAAG OM UITLEG van Francesco Vanderjeugd aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de evaluatie van het Actieplan Alternatieve Eiwitbronnen – 709 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Jos De Meyer

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Voorzitter, minister, collega's, we hebben het hier vorige week ook al over gehad naar aanleiding van mijn vraag over de impact van de klimaatakkoorden en daardoor wist ik niet zeker of deze vraag zou worden aanvaard.

Deze vraag om uitleg gaat over het Actieplan Alternatieve Eiwitbronnen (AAE). Ik ben van mening dat elke vorm van lokaal geproduceerd eiwit dat we op een veilige en verantwoorde manier kunnen inzetten voor de productie van onder meer veevoeder, welkom is om de afhankelijkheid van de import van soja te verminderen.

Hiertoe dienen zich enkele opportuniteiten aan zoals de projecten voor insectenkweek, de betere benutting van voeders door alternatieve fermentatietechnieken en de algenteelt. Er is ook het proefproject in Poppel. Daar werd een experiment opgezet rond het zelf kweken van soja. Het zal echter nog enige tijd in beslag nemen vooraleer de juiste zaden worden gevonden die afgestemd zijn op ons klimaat.

Dankzij het AAE kunnen we vandaag toch al enige resultaten voorleggen. België is voor ongeveer 50 procent afhankelijk van buitenlandse eiwitten. In Europa ligt dat cijfer nog steeds hoger, namelijk op 75 procent. We voeren vooral sojabonen uit Brazilië en sojaschroot uit Argentinië in. Het Belgisch cijfer is allicht enigszins geflatteerd, aangezien de ingevoerde sojabonen die in Europa worden gecrusht tot sojaschroot, volgens de statistieken geteld worden als Europese soja.

Dit neemt niet weg dat er in het licht van de duurzaamheid sinds 2009 steeds meer werk wordt gemaakt van maatschappelijk verantwoorde diervoederstromen. De invoer van soja van buiten Europa is in ons land gevoelig afgenomen – dat is maar goed ook. Deze sterke daling werd gecompenseerd door het aankopen van Duits koolzaadschroot, dat momenteel ook gesubsidieerd wordt. Naar verluidt zou die subsidiëring in de toekomst kunnen wegvallen. Dit zou natuurlijk een grote impact kunnen hebben op de productie ervan en het kan leiden tot het deels wegvallen van een belangrijk alternatief voor buiten-Europese soja.

Minister, werd het AAE al geëvalueerd? Wat zijn de conclusies ervan? Is er duidelijkheid over een opvolger van het huidige AAE? Welke concrete engagementen en welke termijn kan daarop worden geplakt?

Welke initiatieven met het oog op onderzoek denkt u te stimuleren? Wat is de stand van zaken van het proefproject in Poppel?

Hoe ziet u de evolutie van het Duits koolzaadschroot, meer bepaald door het wegvallen van de subsidiëring en de impact ervan op Vlaanderen?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Voorzitter, mijnheer Vanderjeugd, dit is niet alleen vorige week aan bod gekomen in de commissie, u hebt er ook een hele reeks schriftelijke vragen over gesteld waarop u ook antwoorden hebt gekregen. Het waren negentien verschillende schriftelijke vragen, maar misschien hebt u nog

niet alles kunnen nalezen. Ik zal daarom graag nog eens, voor de derde keer, antwoorden op de vragen die u hierover stelt.

Het Actieplan Alternatieve Eiwitbronnen liep tot eind 2015. De evaluatie wordt momenteel uitgevoerd door onze diensten. We doen dat natuurlijk in nauwe samenwerking met de Belgische beroepsvereniging van de Mengvoederfabrikanten (BEMEFA). Deze evaluatie zal in de eerste helft van dit jaar afgerond zijn.

Er wordt ook direct al een vervolgtraject voorbereid. Ook dat wordt besproken met alle stakeholders. Het zal ook gelden voor een periode van vijf jaar. Zodra het actieplan gekend is, kan het hier uiteraard uitgebreid aan bod komen.

Het onderzoek naar alternatieve eiwitbronnen in Vlaanderen wordt ondersteund door de Vlaamse overheid, zowel rechtstreeks als onrechtstreeks. Rechtstreeks gebeurt het via het IWT-sojaproject (Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie) van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO). Dat loopt van 2013 tot 2017. Er zijn ook demonstratieprojecten rond de vergroening in het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) waar ook de teelt van stikstofbindende gewassen deel van uitmaakt. Onrechtstreeks gebeurt het via onderzoek en subsidiëring van de Vlaamse praktijkcentra die er ook een heel onderzoeksprogramma rond hebben opgenomen.

Het proefproject in Poppel is een project van een private onderneming. Ik kan u er niet wijzer over maken.

U vraagt ook hoe ik de evolutie in Duitsland van het Duits koolzaadschroot bekijk. Voor mij is het natuurlijk zo goed als niet mogelijk om een inschatting te maken van eventuele beslissingen die de Duitse overheid potentieel zou kunnen nemen met betrekking tot hun nationale ondersteuning van de teelt van koolzaad. Het spreekt voor zich dat als er een beslissing wordt genomen in Duitsland, die een gevolg kan hebben op het areaal koolzaad dat in de toekomst geteeld wordt door de Duitse landbouwers. Dat zou natuurlijk effect hebben op het tonnage koolzaad. Er zal dus ook een nevenstroom schroot ontstaan in Duitsland. Op dit moment is het moeilijk om dit al in te schatten.

Ik hoop dat ik u hiermee, aanvullend op de vele informatie die u al hebt ontvangen via uw schriftelijke vragen, wat wijzer heb kunnen maken.

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Minister, ik dank u voor dit antwoord en ook voor de antwoorden op de schriftelijke vragen. Ik heb ze inderdaad nog niet allemaal doorgenomen. Eigenlijk komt het erop neer dat u blijft inzetten op de alternatieve eiwitbronnen en dat komt ook ons klimaat ten goede, zo dragen we ook daaraan een steentje bij. Ik kijk uit naar de evaluatie van het bestaande actieplan. Ik ben ervan overtuigd dat u dit hier in de commissie samen met ons zult bespreken.

De voorzitter: De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (CD&V): Minister, ik heb een korte vraag, maar waarschijnlijk wordt die al beantwoord bij de zeventien of achttien vragen van de heer Vanderjeugd.

Toen wij verleden jaar het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) hebben bezocht, hebben we heel uitgebreid kennism gemaakt met het onderzoek ter zake dat door het ILVO is gebeurd in verband met de sojaproductie.

Mijnheer Vanderjeugd, ik heb begrepen dat u er toen niet bij kon zijn. We hebben daarover toen in ieder geval heel wat informatie gekregen. Vanuit het ILVO, dus niet alleen vanuit de privé-instantie in Poppel, wordt er heel veel inspanning

geleverd in het onderzoek naar selectie om de productie van de sojateelt in Vlaanderen op te drijven.

Jos De Meyer (CD&V): Minister, we kennen de geschiedenis over het toelaten van dierlijke eiwitbronnen tot veevoeding. Het is een gevoelige materie. Is dat ondertussen op een wetenschappelijke manier verder opgevolgd? Zijn er al dan niet perspectieven ter zake?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Voorzitter, collega's, ik dank u voor de aandacht voor deze problematiek. Het is inderdaad iets dat we verder moeten opvolgen.

Mijnheer De Meyer, ik zal de informatie in verband met uw specifieke vraag opvragen en u bezorgen. Ik heb daarover nu niet meteen gegevens bij.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Francesco Vanderjeugd aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de installatie van een black box in de slachthuizen – 710 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Jos De Meyer

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Voorzitter, er is al veel gezegd over de crisis in de varkenshouderij. Er zijn ook al x-aantal maatregelen verkondigd en geïmplementeerd. Minister, een van de zaken die u aanhaalde in de plenaire vergadering van 8 juli, net vóór het zomerreces, was de introductie van een black box in bepaalde slachthuizen.

Het was een nieuw gegeven – we hoorden er voor de eerste keer over tijdens die plenaire vergadering –, maar het was zeker ook geen slecht gegeven. Het blijkt namelijk dat de wegingen in de slachthuizen vandaag niet altijd even accuraat gebeuren. De vraag naar meer transparantie over de prijzen die worden gegeven en over wat wordt gewogen in slachthuizen blijft.

U kondigde daarom aan om bij besluit van de Vlaamse Regering verplicht te willen maken dat er een black box, een registratie, gebeurt bij de slachthuizen zodat men goed weet op welk gewicht er wordt afgewogen. Op die manier zou de sector veel meer informatie krijgen.

We zijn inmiddels bijna een half jaar verder en hebben er eigenlijk niet meer concreet iets over gehoord, tenzij ik dat zou hebben gemist.

Minister, staat u nog achter wat u toen hebt gesteld? Zo ja, wat is de stand van zaken? Tegen wanneer ziet u een eventuele implementatie daarvan? Hebt u daarover overleg gepleegd met de slachthuizen en de landbouworganisaties?

Wat zou de meerkost van de invoering van de black box voor onze slachthuizen kunnen betekenen?

Hebt u er bij Europa op aangedrongen een tandje bij te steken inzake het verzamelen van correct cijfermateriaal in verband met de varkenssector in Europa? Welke maatregelen zouden eventueel worden genomen op Europees vlak in verband met het verzamelen van correct cijfermateriaal?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega, het klopt dat een van onze bezorgdheden was, ook in het kader van de crisis in de varkenssector, dat er inderdaad voldoende controle moet zijn zodat de weging en afrekening correct gebeuren. We zullen inderdaad een black box, een afgeschermd registratiesysteem, invoeren, zodat de weging van de karkassen kan worden nagegaan.

Het ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering is klaar. Het wordt op dit moment afgetoetst met de andere gewesten en met de federale overheid in de Interministeriële Conferentie voor het Landbouwbeleid.

Wat staat er in dat ontwerp van besluit? Het ontwerp bepaalt dat de slachthuizen een overgangperiode hebben om het systeem te implementeren op hun slachtlijn. Daarover wordt overleg gevoerd. Het zal binnenkort ook worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering.

Hoeveel kost dat? De kostprijs is afhankelijk van het systeem dat in het slachthuis wordt gebruikt. De ramingen variëren tussen 2000 en 5000 euro per slachthuis.

Tijdens de landbouwradau van 14 en 15 december hebben wij er nog maar eens op aangedrongen bij de Europese Commissie en bij de collega-lidstaten om betere marktinformatie te hebben voor de varkenssector, zowel op het niveau van productie als consumptie. Zoals ik al heb gezegd, zijn daar namelijk grote verschillen, bijvoorbeeld voor melk.

Eind december heeft de Europese Commissie een verbeterde presentatie van de marktinformatie voorgesteld. Ze zal nu tweewekelijks een dashboard op haar website plaatsen met de meest actuele informatie over de Europese marktprijzen. Daarnaast heeft de Europese Commissie ook een verbeterde versie voorgesteld van de berekening van de marges, waarbij de verhouding tussen de opbrengsten en de belangrijkste kosten, zoals de veevoeders, geëvalueerd wordt. Die marge vormt een belangrijke indicator voor de economische situatie. Er zijn dus al resultaten, ook al blijft het voorlopig daartoe beperkt.

De Europese Commissie actualiseert de marktinfo regelmatig dan voordien en geeft meer mogelijkheden om dat te bekijken. Daarmee is de kous natuurlijk niet af. De Europese Commissie werkt met gegevens die de 28 lidstaten moeten rapporteren aan Eurostat. De Europese regelgeving zegt dat de lidstaten die gegevens binnen de twee maanden na de slachting moeten doorgeven, waardoor er dus altijd heel wat vertraging zit op de cijfers. De verwerking en publicatie gebeurt dan wel regelmatig, maar is nog altijd niet zo optimaal.

Wat de stocks van varkensvlees betreft, is er vandaag geen Europese regelgeving beschikbaar die lidstaten of bedrijven verplicht om informatie over stocks mee te delen. Hierover wordt dus nog steeds geen informatie verzameld. We zullen daarop blijven aandringen, om het nog accurater en beter te maken, los van het feit dat we blijven aandringen op structurele Europese maatregelen in het geheel voor een aantal van onze sectoren.

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Minister, het doet mij goed om deze zaken te horen. Als ik het goed heb, varieert de kostprijs tussen 2000 en 5000 euro?

Minister, wat was de reactie van de slachthuizen op de invoering van die black box? Hoe stonden zij daartegenover tijdens dat overleg?

Het is goed dat het ministerieel besluit klaarligt. Wanneer komt dat op de Vlaamse Regering? Wat transparantie betreft, is het beter correcte en eerlijke cijfers te geven.

U zegt dat de gegevens binnen de twee maanden bij Eurostat moeten zijn. Blijft die timing behouden of wordt die vervroegd zodat die gegevens sneller kunnen worden verwerkt?

Ik wil samen met u blijven pleiten voor correcte en transparante gegevens in verband met die overstocks. Dat kan heel belangrijk zijn voor de sector. Ik denk dan aan eventuele implicaties voor de invoer en de zeugenmarkt. De maatregelen die u aankondigt en de implementatie van die black box stellen me wel gerust.

De voorzitter: De heer Wouters heeft het woord.

Peter Wouters (N-VA): Volgens mijn fractie is het systeem op zich zeker niet slecht, maar is het een druppel op een hete plaat. Het zal de boer wel iets meer opleveren maar niet navenant, het zal de problemen van de sector niet oplossen. De overproductie zal daardoor niet verdwijnen en slachthuizen blijven investeren in extra slachthaken. Ik denk dat er meer moet gebeuren dan enkel de installatie van een black box.

De voorzitter: De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (CD&V): Twee elementen zijn belangrijk. Een correcte weging is een essentieel onderdeel, het is erg dat we daarover moeten spreken en dat we daar vroeger blijkbaar geen duidelijke garanties over hadden. Tweede element is het voorspellen van de markt. Dat kan maar gebeuren op het moment dat men beschikt over voldoende gegevens. Ook eerder hebben wij al gepleit voor het beschikbaar stellen van informatie over gewichten en aantallen zowel wat de geboorten als de slachtingen betreft.

Mijnheer Vanderjeugd, rekening houdend met de evolutie naar een liberalere markt, is dat belangrijk om zich te kunnen indekken, eventueel met lange-termijnafspraken, ten aanzien van leveranciers. Het gaat niet alleen over het aantal producten dat op de markt komt maar ook over de markt van de grondstoffen. Die zijn belangrijk voor de prijs van het veevoer. Het is dan ook essentieel om over zoveel mogelijk gegevens te beschikken. Ik ben er in elk geval van overtuigd dat het de taak is van de overheid om daar in die omstandigheden werk van te maken, om aan datacollectie te doen en om de gegevens op een toegankelijke manier ter beschikking te stellen van diegenen die daar in tweede orde mee kunnen werken. Ik hoop dat daar verder op zal worden ingezet.

Jos De Meyer (CD&V): Het is evident dat de black box slechts een element is in een veel ruimer verhaal. Mijnheer Wouters, u hebt onze vorige vergaderingen niet gevolgd. Als u de verslagen naleest, zult u echter merken dat er over de varkenscrisis al uitzonderlijk veel is gediscussieerd. Het is niet de bedoeling die hele discussie hier vandaag over te doen.

Minister, ik heb een bijkomende vraag. Komen de federale overheid of de gewesten eventueel tegemoet in de kosten voor de installatie van de black box?

Minister Joke Schauvliege: Deze vraag en het antwoord daarop gaan vooral over de black box en over wat Europa doet. Ik herhaal dat er tal van maatregelen zijn. Op 1 februari organiseren we de G30 waarbij we met de belangrijkste stakeholders die betrokken zijn bij de varkenssector nadenken over mogelijke structurele oplossingen in Vlaanderen.

Mijnheer Vanderjeugd, dat besluit kan vrij snel naar de Vlaamse Regering gaan. Het heeft iets langer geduurd dan ik zelf wilde omdat onze diensten overleg hebben gepleegd met de slachthuizen en de andere stakeholders. Dat was een open discussie. Niet iedereen vindt het even fijn dat die black box er komt, maar het is wel nodig en nuttig.

Er is niet voorzien in een financiële tegemoetkoming. De slachthuizen moeten dat zelf betalen. Het gaat niet over gigantische bedragen: 2000 à 5000 euro moet haalbaar zijn. De slachthuizen zitten momenteel niet in de problemen op dat vlak.

Ik heb geen aanwijzingen dat Europa die termijn van twee maanden zou willen wijzigen. Bij elke mogelijke gelegenheid zullen we op die nagel blijven kloppen.

De black box is een van de maatregelen, maar daarnaast zijn nog verdere structurele maatregelen vereist.

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Deze maatregel is een goede maatregel. Het is een goed middel binnen een eerlijke liberale markt, los van crisissen. Het stelt me gerust dat u op de nagel zult blijven kloppen voor wat de gegevens voor Eurostat en de overstocks betreft.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de begeleiding van landbouwbedrijven in moeilijkheden – 728 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, wie een bedrijf start of overneemt, doet dat in hoop en vertrouwen. Men gaat niet uit van falen of gedwongen stopzetting, men hoopt uiteraard op groei en bloei. In de agrarische sector met zijn levende materie geldt dat misschien nog sterker dan elders.

Toch zal de huidige crisis wellicht leiden tot gedwongen bedrijfsstopzettingen. Het afgelopen jaar zijn er 70 procent meer landbouwbedrijven failliet gegaan dan in 2014, hoorden we in een nieuwsbericht op 31 december 2015. In absolute cijfers gaat het gelukkig niet om een groot getal, maar het aantal bedrijven in moeilijkheden neemt spijtig genoeg toe, en als er geen kentering komt, zal het ook in 2016 verder toenemen.

Gelukkig bestaan er naast deze bedrijven in problemen ook bedrijven die het wel behoorlijk doen, maar in deze vraag wil ik mij alleen toespitsen op de begeleiding van de bedrijven in moeilijkheden en meer specifiek op de preventie van bedrijfsproblemen.

Ik wil even ingaan op twee misvattingen die circuleren en die moeten worden rechtgezet of minstens moeten worden genuanceerd. Soms gaat men ervan uit dat de vervennootschappelijking een ideale oplossing biedt, maar dat is zeker niet voor alle land- en tuinbouwbedrijven een veilig traject naar de toekomst. Beherende vennoten zijn in de statuten van de landbouwvennootschap immers onbeperkt aansprakelijk voor de verbintenissen die het bedrijf aangaat. Ik wil hiervoor speciale aandacht vragen, omdat ouders die mee in de landbouwvennootschap stappen, bij ernstige problemen die leiden tot faillissement, worden betrokken bij de afwikkeling van het faillissement. Bij het eventueel opstarten van een landbouwvennootschap is het goed dat men de volledige kennis heeft van alle voordelen – die zijn er ook –, maar ook van alle nadelen. Jammer genoeg is dat in het veld onvoldoende gekend.

Bij familiale bedrijven raden schuldeisers of adviseurs soms aan om een van de partners terug te brengen naar het ministatuut of zelfs te schrappen voor sociale

bijdragen. Hierdoor verliest de persoon in kwestie veel kansen op hulp en zelfs herstel op de lange termijn. Ook dat is geen veilige optie. Van de voorlichting moet men een genuanceerd standpunt kunnen innemen en kunnen verwachten.

Ofwel betaal je die schulden prioritair voor de andere schulden, ofwel kun je uitstel van betaling vragen, ofwel kun je een tijdelijke vrijstelling van sociale bijdragen vragen. Gelukkig heb ik de voorbije dagen in de landbouwpers gelezen dat men al aandacht heeft voor die problematiek. Dat is bijzonder belangrijk.

Ik wil hierbij ook wijzen op het zeer verdienstelijk en deskundig werk van Boeren op een Kruispunt. Voor 2016 blijft het belangrijk – we hebben dit al aangehaald bij de begrotingsbesprekingen en mogelijk is het ook een agendapunt van de begrotingswijziging in de loop van 2016 – dat ze voldoende mensen kunnen inzetten en over voldoende middelen kunnen beschikken.

Minister, heeft de voorlichting op dit moment enerzijds voldoende aandacht voor de sociaal-economische situatie en anderzijds voor het maatschappelijk statuut van wie in de agrarische sector werkt? Ik weet dat het principiële antwoord ja is, maar ik wil die twee aandachtspunten toch naar voren brengen. Op welke manier wordt erover gewaakt dat de voorlichting ook rekening houdt met deze aspecten? Is het niet wenselijk dat schuldeisende bedrijven en banken hiermee voldoende rekening houden?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Mijnheer De Meyer, u hebt absoluut een punt. Heel wat pistes die worden bewandeld, verdienen nuance. Dat geldt zeker ook voor de vervennootschappelijking. Het is goed dat hieraan aandacht wordt besteed. De vervennootschappelijking van bedrijven is niet altijd heiligmakend. Je moet het geval per geval bekijken. Welke structuur heb je, welk bedrijf heb je en wat is voor jou het beste om te doen? Er is inderdaad een groot verschil.

Wanneer je bijvoorbeeld failliet gaat, kan de natuurlijke persoon meestal principieel verschoond worden verklaard voor alle restschulden die de curatoren niet konden vereffenen met de valorisatie van de activa. Bij een faillissement van een vennootschap moeten de zaakvoerders inzien dat ze meestal niet beschermd zijn. In 90 tot 95 procent van de gevallen hebben de zaakvoerders zich borg gesteld voor hun vennootschap. Dikwijls staan naaste familieleden – veelal de partner maar dat kunnen ook de ouders zijn – borg voor een vennootschap om van een kredietverlener de nodige kredietlijnen te krijgen. In een landbouwvennootschap staat de beheerende vennoot in voor alle restschulden na het faillissement van de vennootschap. In verschillende voorlichtingsprojecten gaat er veel aandacht naar het sociale statuut van de zaakvoerder, de echtgenoot of de meewerkende echtgenoot of echtgenote.

Ik zal een voorbeeld geven van een voorlichtingsproject waarin daarvoor aandacht was. In het Fast Feed From Europe-project, een van de maatregelen die we hebben uitgewerkt met de Europese crisismiddelen, is expliciet in het draaiboek voor de adviesverleners gevraagd om het statuut te controleren, te kijken wat het inhoudt, het toe te lichten en indien mogelijk te regulariseren.

Het is juist dat er in het verleden bij de bedrijfsontwikkeling wellicht te weinig aandacht was voor de kwetsbaarheid en de kans dat het fout zou kunnen lopen. Vandaag wordt een toekomstige investering meestal aan de hand van een bedrijfsplan opgemaakt. Dat wordt allemaal in kaart gebracht. De voor- en nadelen worden op die manier afgewogen. Ook om VLIF-steun te verkrijgen worden de haalbaarheid en de randvoorwaarden nauwkeurig onderzocht.

Ik heb eind vorig jaar drie projecten goedgekeurd om land- en tuinbouwers te sensibiliseren om de juiste bedrijfseconomische vorm te hanteren en ook de

juiste financiële analyses te maken. Het is evenmin een goed idee dat een voorlichter adviseert om te saneren in de sociale bijdragen. Dat hebt u daarnet aangehaald. Ook daar is een gepersonaliseerde en op maat gemaakte oplossing de beste. Vrijstelling vragen van sociale bijdragen voor de eerste kwartalen kan voor sommige bedrijven wel een mogelijkheid zijn, maar men mag dat zeker niet veralgemenen. De eerste taak van een voorlichter is de administratieve dossiers onderzoeken: is de sociale zekerheid in orde? Hoe zit het met het huwelijksstelsel? Zijn de nodige verzekeringen aanwezig? Zijn die ook betaald? Hoe zit het met alle andere administratieve formaliteiten, met de vergunningen, en dergelijke meer? Meestal zijn het net die administratieve formaliteiten die een bedrijf in moeilijkheden als eerste zal verwaarlozen.

Een doorgedreven communicatie en ondersteuning door Boeren op een Kruispunt zijn cruciaal. De problemen die ik heb aangehaald en die ook werden aangehaald door collega De Meyer, namelijk de juridische gevolgen van een gedwongen stopzetting en de opbouw van sociale rechten voor man en vrouw, worden meegenomen in het communicatieplan en de activiteiten van Boeren op een Kruispunt. In 2015 gaf Boeren op een Kruispunt 60 procent meer uit aan psychologische begeleiding van land- en tuinbouwers. De verwachting is dat dit in de komende periode nog zal stijgen. Daarom start Boeren op een Kruispunt met een nieuw Leaderproject 'Zot van boeren'. De bedoeling is om in het drie jaar lopende project de klassieke voorlichting preventief te verbinden met de sociale en de geestelijke gezondheidszorg.

De aangehaalde problemen genieten mijn volle aandacht. Het is zeker iets dat we verder moeten meenemen, ook vanuit de ondersteuning die wordt gegeven vanuit onze verschillende diensten. Collega De Meyer, het is terecht dat u aandacht vraagt voor deze problematiek.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Minister, bedankt voor uw antwoord. U hebt een belangrijk element toegevoegd aan dit proces dat zich op dit moment spijtig genoeg bij veel landbouwbedrijven afspeelt. Mijn tussenkomst is zeker en vast geen pleidooi tegen de landbouwvennootschappen, laat dat duidelijk zijn, maar wel een vraag naar voldoende nuances en de vraag dat voorlichters, van welke aard dan ook, bij de opstart van een landbouwvennootschap de betrokkene op alle elementen wijzen, zowel de voor- als nadelen.

Wat het sociaal statuut betreft, denk ik dat in een crisisperiode al het mogelijke moet worden gedaan om mensen te beschermen en zeker niet om een sociaal statuut af te bouwen. Minister, ik hoop dat uw antwoord voldoende weerslag vindt in de landbouwmedia. Voor een aantal mensen is het bijzonder belangrijk om goed en correct geïnformeerd te zijn.

De voorzitter: Mevrouw Godderis heeft het woord.

Danielle Godderis-T'Jonck (N-VA): Graag sluit ik me aan bij de bekommernissen van collega De Meyer. Het aantal landbouwers dat moeite heeft om het hoofd om boven water te houden stijgt. Ik heb nog een reportage gezien op de regionale televisie bij ons – ik woon in de Westhoek. Bij ons in de Westhoek doen zich de meeste zelfdodingen voor, meestal bij landbouwers. Vlak over de grens – ik woon op de grens van Alveringem met Frankrijk – bestaat precies dezelfde problematiek van landbouwers die het echt niet meer zien zitten. Boeren op een Kruispunt is een organisatie die zich hiervoor inzet.

In uw antwoord geeft u aan dat elk bedrijf anders is. Elke situatie dient individueel te worden bekeken. Is er voldoende hulp voorhanden om elk bedrijf een goede ondersteuning te bieden, om voldoende bijstand te leveren? Beschikt Boeren op een Kruispunt over voldoende mankracht om bijstand te leveren? Dat

Boeren op een Kruispunt een zinvolle organisatie is, staat buiten kijf. Zou het echter niet interessant zijn om de werking van Boeren op een Kruispunt te evalueren? Wat zijn de knelpunten van die organisatie? Waar is er eventueel versterking nodig? U zei dat de nood aan psychologische hulpverlening met 60 procent is gestegen. Zoals ik al zei, in West-Vlaanderen en vooral in de Westhoek, zien veel boeren het echt niet meer zitten.

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Ik wil me ook aansluiten bij collega De Meyer, in die zin dat de 'vervennootschappelijking' niet voor iedereen, maar wel voor velen een antwoord kan bieden. Landbouw is meer dan ooit maatwerk. Ik kan begrijpen wat u zegt, minister. Vandaag geldt echter nog steeds het tegenovergestelde. Ondanks de voordelen van de vervennootschappelijking, zoals de zorg voor continuïteit, het vlotter verloop van familiale bedrijfsovernames, de duidelijke aansprakelijkheidsregeling, de fiscale optimalisatie, zien we toch dat er relatief weinig gebruik wordt gemaakt van de vervennootschappelijking. Vandaag is dat ongeveer 15 procent. In de beleidsnota staat dat men de vervennootschappelijking nog meer aan bod wil laten komen.

Daarom wil ik weten of mensen die beginnen te boeren of mensen die een bedrijf overnemen voldoende op de hoogte zijn van die vorm van vervennootschappelijking. Wat Boeren op een Kruispunt betreft, mogen we positief zijn. Er wordt niet bespaard op de werking, integendeel. Ik maak hier geen evaluatie, maar dat positieve feit mag toch worden benadrukt.

Ik vang van landbouwers signalen op dat wanneer ze samen met Boeren op een Kruispunt contact opnemen met banken, dat een contraproductief effect heeft. Banken zouden zich in dat geval eerder terughoudend opstellen, hoewel men zou mogen verwachten dat ze het positief vinden dat de landbouwer in kwestie hulp gaat zoeken. Krijgt u die signalen ook? Voorts wil ik graag weten wat de stand van zaken is van de maatregelen op het vlak van falingspreventie die in samenwerking met Boeren op een Kruispunt worden genomen, en van de Europese crisissteun die in dat verband is vrijgemaakt.

Ik vat mijn vragen samen. Is de vervennootschappelijking bij jonge boeren of overnemers voldoende bekend? Hoe zit het met de signalen over de reacties van de banken? Wat is de stand van zaken van de uitrol van de maatregelen inzake falingspreventie?

Minister Joke Schauvliege: Ik herhaal dat op maat moet worden gewerkt. Elk bedrijf heeft nood aan een specifieke, op maat uitgewerkte oplossing. Veralgemenen en stellen dat voor iedereen een vennootschap de beste oplossing is, is niet goed. Ik vind het hoopvol dat steeds meer aandacht uitgaat naar dit vraagstuk, ook in het onderwijs. Vroeger werd aan jongeren die landbouwstudies volgden vooral de technieken aangeleerd. Vandaag gaat het ook over de bedrijfsvoering, en over de verschillende vennootschapsvormen die mogelijk zijn. Dat is belangrijk.

Ik denk dat de verschillende mogelijkheden goed zijn gekend, maar we moeten dat onder de aandacht blijven brengen. De voor- en nadelen moeten steeds goed worden belicht. Ik krijg geen signalen dat banken zich weigerachtig zouden opstellen. U mag me die signalen steeds meedelen. We hebben steeds gesteld dat Boeren op een Kruispunt over voldoende middelen moet beschikken. Vandaag is dat het geval. Boeren op een Kruispunt werkt vaak samen met externe partners. Ik zei het al: 60 procent heeft psychologische hulp nodig. Wel, in dat geval zal men een beroep doen op externe experts. Boeren op een Kruispunt is goed gekend, maar niet elke landbouwer met problemen neemt contact op. We hebben hier met Boeren op een Kruispunt een goede hoorzitting gehouden, en we houden contact met de organisatie. Boeren op een Kruispunt levert fantastisch werk.

De adviescheques van het project Fast Feed From Europe gaan naar Boeren op een Kruispunt. Begin september is het project opgestart. Dat kan nog beter lopen. Vorige maandag heb ik daarover met mensen van Boeren op een Kruispunt gesproken. Tot vandaag worden de cheques niet echt massaal gebruikt. We hopen dat dit project nog meer wordt gepromoot, want zo willen we zorgen voor advies op maat.

Mijnheer De Meyer, om terug te grijpen naar uw initiële vraag: ik ga helemaal akkoord om te stellen dat goede, objectieve informatie op maat cruciaal is om goede beslissingen te kunnen nemen. Op dat vlak kan het nog beter, ten dienste van onze bedrijven. Die moeten goed nadenken over de te nemen beslissingen, inclusief de vorm die het bedrijf moet aannemen.

Jos De Meyer (CD&V): We mogen niet vergeten dat voor veel land- en tuinbouwers de stap naar Boeren op een Kruispunt zetten, ze een belangrijke en moeilijke psychologische drempel moeten overschrijden. Deze voltallige commissie en ook u, minister, vinden dat Boeren op een Kruispunt doorgaans op een schitterende manier moeilijk werk verricht. Het zou niet slecht zijn als uw kabinetschef namens deze commissie die mensen een pluim zou geven. Het werk dat zij dagelijks verrichten, is ook voor hen psychologisch heel zwaar.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de steun voor particuliere opslag van varkensvlees – 732 (2015-2016)

VRAAG OM UITLEG van Peter Wouters aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over EU-steun voor het stockeren van varkensvlees – 742 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, begin september kondigde de Europese Landbouwcommissaris een nieuwe regeling aan voor de particuliere opslag van varkensvlees als onderdeel van het steunpakket ter waarde van 500 miljoen euro. Dit is een maatregel die volgens hem moet bijdragen tot het herstel van het marktevenwicht door de vraag te stimuleren en het aanbod te verminderen. Sinds vorige week, 4 januari, kunnen aanvragen worden ingediend voor steun voor de particuliere opslag van varkensvlees.

Het nieuwe voorstel is in grote lijnen vergelijkbaar met het voorgaande voorstel dat gelanceerd werd in maart vorig jaar. Nieuw in dit voorstel is dat nu ook spek in aanmerking komt voor de steun voor private opslag. Echter, na afloop van de opslagtermijn zullen de opgeslagen producten weer op de markt komen, wat opnieuw aanleiding zal geven tot prijsdalingen, zo vreest men. De steun voor opslag van varkensvlees werd niet gekoppeld aan een verplichting tot export. Bijgevolg zal het huidige voorstel vooral op korte termijn enig soelaas bieden.

Minister, in de commissie van 23 september 2015 gaf u aan dat u er binnen Europa voor zult pleiten dat het opgeslagen varkensvlees pas vervroegd mag worden vrijgegeven als het voor export bestemd is. U zou daarvoor binnen de lidstaten bondgenoten zoeken. In het nieuwe voorstel erkent de Commissie dat de export van varkensvleesproducten bijdraagt aan het herstel van het marktevenwicht. In tegenstelling tot de vorige uitvoeringsverordening bevat de

huidige uitvoeringsverordening een extra artikel omtrent het uit de opslag nemen van voor export bestemde producten.

Minister, hoe staat u tegenover deze nieuwe maatregel? Op welke wijze wordt in dit voorstel invulling gegeven aan het vervroegd vrijgeven van opgeslagen varkensvlees als het voor export bestemd is? Hoe wordt dit aangepakt in vergelijking met het vorige voorstel?

Bij welke lidstaten vond u steun om het vervroegd vrijgeven van varkensvlees te koppelen aan de export? Waren er lidstaten die de koppeling van alle opgeslagen varkensvlees aan de export ondersteunden, ongeacht of het varkensvlees al dan niet vervroegd wordt vrijgeven? Zo ja, welke?

De uitvoeringsverordening bevat voor de verschillende productcategorieën de bedragen voor de steun voor opslag. De bedragen liggen aanzienlijk hoger dan de bedragen van het vorige voorstel. Wat is hiervan de achterliggende reden?

Hoe verhoudt het totale budget van deze steunmaatregel zich tegenover het budget van het vorige voorstel? In hoeveel middelen werd voorzien voor deze steunmaatregel?

De voorzitter: De heer Wouters heeft het woord.

Peter Wouters (N-VA): Voorzitter, minister, collega's, ik zal wellicht een paar keer in herhaling vallen, maar ik wil me toch graag aan mijn voorbereide tekst houden.

De crisis in de varkenssector is al meerdere malen besproken in deze commissie. Op 9 maart 2015 trad de regeling van de Europese Commissie in werking die het mogelijk maakte de particuliere opslag van varkensvlees te ondersteunen. Slachthuizen konden dan een deel achterhouden dat ze niet op de markt brachten, en in ruil kregen ze een vergoeding voor de kosten die ze hadden voor de opslag ervan.

Na zeven weken werd deze maatregel stopgezet. Ze kon op heel wat kritiek rekenen. Zo klonk het onder meer uit Vlaanderen dat de steun te laag was om het vlees lang in opslag te houden en dat het de crisis verlengde wanneer het weer op de markt kwam.

Nu treedt de EU-maatregel opnieuw in werking. Sinds 4 januari 2016 kunnen er opnieuw aanvragen worden ingediend voor opslag van varkensvlees gedurende 90, 120 of 150 dagen. Deze keer met het verschil dat de nieuwe steunregeling geldt voor vrijwel alle delen van het varken, spek en vetten inclusief, en dat er een hogere vergoeding uitgekeerd wordt dan vorig jaar het geval was.

Tijdens de voorlaatste week van 2015 was varkensvlees maar 1,29 euro per kilo meer waard. Dat is nog eens bijna 7 procent minder dan een jaar eerder. Toch is de productie sinds 2007 niet meer zo hoog geweest.

Minister, kunt u enige toelichting geven bij het standpunt dat u hebt ingenomen tijdens de laatste landbouwtoppen over de herinvoering van deze maatregel? Wat zijn de gevolgen van deze maatregel voor Vlaanderen? Welk effect denkt u dat hij zal hebben? Wat is het algemeen aanvoelen van de sector over deze maatregel? Zult u hierover nog samenzitten?

Vorig jaar is de Vlaamse wens om aan de opslagsteun een verplichting tot export te koppelen niet in vervulling gegaan. Is dat deze keer wel het geval?

Ik dank u bij voorbaat voor uw antwoorden.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Voorzitter, dames en heren, ik wil nog eens herhalen wat ik in het verleden al heb gezegd: ik ben geen voorstander en ook geen pleitbezorger van dit systeem. Ik blijf herhalen dat dit geen duurzame oplossing is. Ze kan even wat verlichting van de markt brengen, maar eigenlijk wordt het probleem verlegd naar het moment dat het weer naar buiten komt, want dan herpakt het probleem zich. Mijn collega's zitten op dezelfde lijn, ook mijn Waalse collega Collin deelt deze mening.

Het is een maatregel die Europa oplegt. Het is trouwens de enige marktmarkt-maatregel waarin voorzien is in de Europese GLB-regelgeving (gemeenschappelijk landbouwbeleid). We blijven dus pleiten om met het oog op toekomstige landbouwhervormingen ook in andere marktmaatregelen te voorzien in dat GLB. We denken dan bijvoorbeeld aan de mogelijkheid dat producentenorganisaties operationele programma's opmaken. Dat bestaat al in de groenten- en fruitsector, maar wordt niet toegelaten in de varkenssector. Dat zou een mogelijkheid kunnen zijn om de sector meer slagkracht te geven.

Wat is de stand van zaken in verband met die steunmaatregel en het vorige voorstel? De vorige steunmaatregel voor varkensvlees was niet succesvol. Dit was te wijten aan vele factoren. De campagne werd pas heel laat opgestart, in maart. De varkensmarkt en de varkensprijs kennen een cyclisch verloop. De nieuwe steunmaatregel start nu in januari, traditioneel een periode met heel lage prijzen, wat op zich een beter moment is om in te grijpen, hoewel de prijzen tegenwoordig altijd laag zijn.

Een andere remmende factor in de vorige regeling was de lage vergoeding. Nu ligt die vergoeding 20 procent hoger dan de vorige. Dat wordt bepaald door de Europese Commissie, maar men blijft discreet over hoe deze bedragen precies worden berekend. We kunnen aannemen dat ook de Europese Commissie heeft vastgesteld dat de bedragen de vorige keer te laag waren en geen soelaas hebben gebracht.

Verder zijn nu ook nieuwe productcategorieën opgenomen in de lijst, namelijk spek en vetweefsel. Dat was de vorige keer niet het geval. Tot slot is er nu de mogelijkheid voor vervroegde uitslag, het uit stockage halen, als het varkensproduct geëxporteerd wordt buiten de Europese Unie, wat vorige keer ook niet mogelijk was.

Ik ga wat dieper in op de vervroegde uitslag. Bij de vorige steunmaatregel moesten bedrijven bij hun aanvraag aanduiden voor welke periode ze het vlees wilden stockeren: 90, 120 of 150 kalenderdagen. Het vlees kon pas worden uitgeslagen na afloop van die periode, anders kregen ze geen vergoeding. De standaard opslagperiode blijft dezelfde, maar bedrijven hebben de mogelijkheid om vanaf 60 dagen opslag hun product toch vervroegd uit te slaan en te exporteren naar derde landen. Hun vergoeding wordt dan uiteraard wel procentueel verminderd. De Europese Commissie heeft onze vraag naar die mogelijkheid om te exporteren dus ingewilligd. Wij hadden de vorige keer namelijk gevraagd om dat toe te passen als het systeem dan toch werd ingevoerd.

Deze maatregel maakt deel uit van het totale pakket van 500 miljoen euro die de Europese Commissie heeft gereserveerd voor de noodlijdende sectoren. Maar op de vraag over het exacte bedrag dat specifiek voor deze maatregel geldt, krijgen we momenteel geen antwoord. De Europese Commissie heeft nooit details gegeven over het totale budget dat daarvoor werd uitgetrokken. Dat heeft er ook mee te maken dat, als men exacte bedragen geeft, dit ook speculatie in de hand zou kunnen werken.

Wat de concrete gevolgen van deze steunmaatregel zullen zijn, is moeilijk te becijferen. Er is een zekere interesse voor de nieuwe maatregel. Tijdens de

eerste week van 2016 heb ik 55 procent meer aanvragen ontvangen dan tijdens de eerste week van het vorige plan, in maart 2015. Sinds de bekendmaking is de varkensprijs ook gestabiliseerd. De prijs voor deze week is licht gestegen, wat tegen de normale seizoentrend ingaat.

We kunnen op dit moment dus aannemen dat de slachthuizen en vleesbedrijven de situatie op die manier gunstig inschatten, wat zich dus vertaalt naar een iets betere prijs aan de landbouwer. Elke prijsverhoging is positief, maar het is zeker geen reden tot juichen. Zoals ik daarnet al zei, blijven het heel lage prijzen. Het blijft ook nog steeds een tijdelijke maatregel die nadien zijn weerslag zal kennen in de markt. Ik ben niet zo'n voorstander van die maatregel. Als het echter tijdelijk soelaas kan bieden, is dat op zich mooi meegenomen. Dit zal niet de grote oplossing bieden voor de crisis waarin de varkenssector zit.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Minister, ik dank u voor uw duidelijk antwoord.

De voorzitter: De heer Wouters heeft het woord.

Peter Wouters (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Kunt u iets specifiekere zeggen wat u daarover hebt besproken met de sector? Dat is mij namelijk blijkbaar ontgaan.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Minister, ik ben het met u eens dat het geen goede oplossing is. Het doet mij denken aan mijn jeugd, toen er boterbergen en melkplassen waren. Dat waren vormen van stockage die op lange termijn niet veel soelaas hebben gebracht.

Minister, ik weet niet of die informatie u bekend is. Welk type gebruikers maakt gebruik van de dienstverlening van die opslagcapaciteit? Hoe werkt dat? Wordt het vaak gebruikt in Vlaanderen? Is het courant? Om dat te gebruiken moet je ook plots stockageruimte vinden in een diepvriezer. Er is niet altijd meteen ruimte voorhanden om x-aantal karkassen in te vriezen.

Minister, wordt het vaak gebruikt? Door welk type gebruikers? Als u het antwoord niet voorhanden hebt, verneem ik het later wel. U hoeft niet meteen cijfers te geven, misschien kunt u al aangeven in welke richting uw antwoord kan gaan.

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Het vorige model, waarbij de opslag niet werd gekoppeld aan de export, had weinig tot geen zin. Alleen zij die de opslagloodsen in handen hadden, werden er beter van.

Nu die maatregel er dan toch is – als een van de maatregelen die soelaas kunnen bieden – kan daarin misschien een oplossing zitten voor onze vetten, ook nu het wordt gekoppeld aan export.

We moeten de discussie niet op dit moment voeren, maar ik denk dat er een alternatief is op Europees niveau. Zonder taboes en met een open blik moeten we kunnen kijken naar de warme sanering, weliswaar op Europees niveau. Wellicht ligt daarin een beter antwoord dan telkens steun te moeten geven voor opslag.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Mijnheer Wouters, we hebben regelmatig overleg met de varkenssector, het varkensoverleg. De sector loopt ook niet echt warm

voor deze maatregel, wij komen daar echter niet in tussen, Europa beslist. Wij hebben daar geen enkele eigen verantwoordelijkheid in. Wij vertolken in Europa wat er leeft in de Vlaamse varkenssector. Wij hebben duidelijk tegen de Europese Commissie gezegd dat dit in Vlaanderen niet de oplossing is voor de sector en dat het dus maar een tijdelijke oplossing is voor de problemen die zich aandienen.

Wat het type gebruikers betreft, gaat het over slachthuizen en verwerkende bedrijven. Zij moeten zelf stockageruimte zoeken en huren. Op dit moment zijn er geen aanwijzingen dat er een plaatstekort is.

De vorige maatregel is weinig gebruikt. Wij hebben de indruk dat de huidige meer wordt gebruikt. De exacte cijfers zal ik u laten bezorgen.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Op woensdag 27 januari krijgen we een verslag van de landbouwministerraden. Misschien kan ons dan meer inzicht worden gegeven in de reacties van de andere lidstaten op deze maatregel.

De voorzitter: De heer Wouters heeft het woord.

Peter Wouters (N-VA): Ik ben nu ook zeer tevreden met het antwoord van de minister.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.